

Špilja Vodena peća

Martina Borovec, Marko Budić, Martina Pavlek

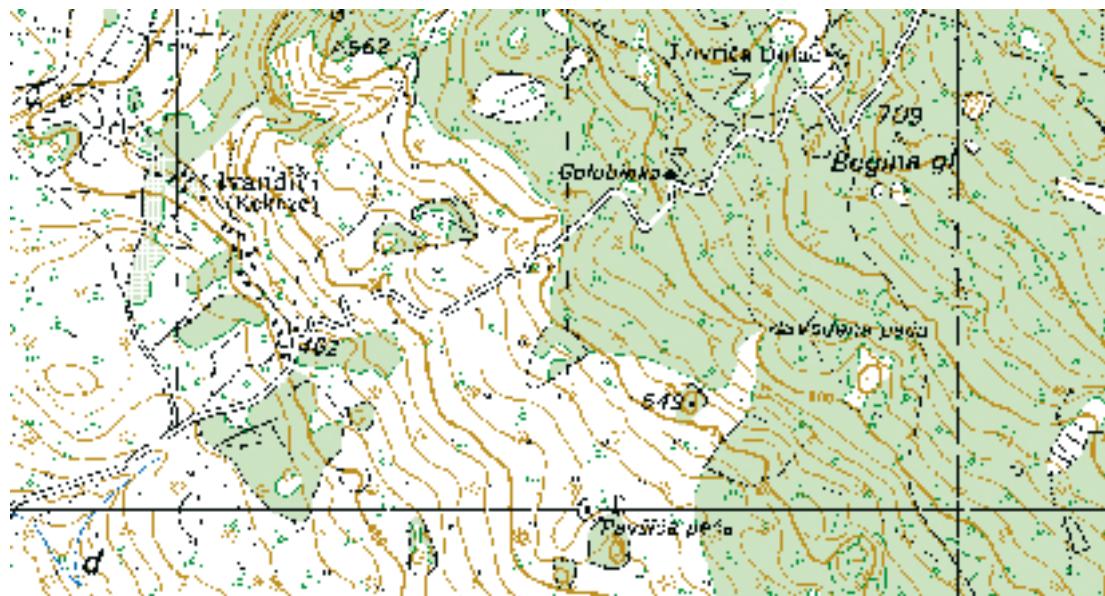
Uvod

Vodena peća se u literaturi prvi put spominje 1948. godine u djelu poznatog češkog arahnologa Josefa Kratochvila. U tom djelu on opisuje novi rod i 6 novih vrsta špiljskih pauka, od kojih jednu, *Stygohyphantes dinaricus*, iz, kako je on zove, **Vodene pećine u blizini Sinja**. Danas je važeće ime vrste *Troglohyphantes dinaricus*. Za sad nije nađen ni u jednom drugom speleološkom objektu i endem je Hrvatske. Daljnji literaturni podaci o špilji nisu poznati. Godine 1990. istraživali su je slovački speleolozi iz Banske Bistrice u suradnji s članovima Spelološkog društva Jamar iz Hana. Iz osobnog kontakta sa Stipom Petričevićem, speleologom iz SD Jamar koji je tada bio u špilji sa Slovaci-ma, saznajemo da su Slovaci tom prilikom izradili topografski nacrt špilje, ali ga nikada nisu poslali u Hrvatsku. Pokušali smo na sve načine uspostaviti vezu s njima, ali bezuspješno. Nakon

Slovaka špilju su četiri puta - 1999., 2002. i 2005. godine - posjetili hrvatski biospeleolozi te tom prilikom snimili fotomaterijal i promatrali kolo-nije šišmiša. Nakon tih posjeta zaključeno je da bi špilju trebalo iznova topografski snimiti.

Pristup špilji

Vodena peća smještena je na planini Dinali, jugoistočno od Perućkog jezera. S ceste Vrlika - Hrvace skrene se lijevo za HE Peruča, prijeđe se brana i nastavi asfaltnom cestom još otpri-like 4 kilometra. Stotinjak metara prije križanja, na kojem se ravno nastavlja za Rumin a desno za most preko Cetine i dalje prema Hrvacama, skrene se lijevo na asfaltiranu cestu. Njome se penje u brdo neka 3 kilometra dok se ne dođe do lijevog zavoja. U njemu se na desnoj strani nalazi proširenje, od kojeg se nastavlja staza. Na ravnom djelu asfaltne ceste nakon tog zavoja je velika i uočljiva reklamna ploča. Uz asfaltnu ce-

Jezerce u Desnom kanalu

foto: Vlado Božić

stu se ostave auti i krene se stazom 300 metara po izohipsi, pa se skrene desno i ide još 150 metara po blagoj nizbrdici do ulaza u špilju. Ulaz je pukotinskog tipa i gleda na jugozapad pa ga se može uočiti tek iz neposredne blizine. Krajoblik je tipičan krški: razlomljene stijene i kamenje prošarano travom, šikarom i niskim drvećem.

Dnevnik istraživanja

Trećeg veljače 2006. godine osmero »željezničara« (Martina Borovec - Maka, Dalibor Jirkal - Dado, Igor Jirkal, Marin Lukas, Lana Malović, Ruđer Novak, Martina Pavlek i Bojan Vuraić - Žuti) zaputilo se pogledati tu, po pričama, čudnovatu špilju na Dinari, Vodenu peću. Oduševili su nas jednostavan pristup ulazu i pogled na okolicu. Nakon pukotinskog ulaza špilja se račva na dva kraka. U desnom (južnom), ravnijem i za boravak pogodnijem kraku, našli smo mjesto za bazu, odložili stvari te se prošetali do kraja tog dijela, čudeći se kako je Vodena peća suha - našli smo samo jednu kamenicu s vodom (i ta jedna lokva pokazala se dovoljnom da se umoči do tada suha gojzerica). Protrčali smo i lijevi krak do prve vertikale i zaključili kako ćemo to na brzinu nacrtati jer je jednostavna i, kako su nam rekli prošli po-

sjetitelji, ne baš duga. Ujutro smo se podijelili u tri ekipe. Martina, Lana i Ruđer krenuli su crtati desni krak, Maka i Igor ulazni dio i lijevi krak, a Dado, Marin i Žuti otišli su postavljati vertikalnu u lijevom kraku te pogledati što ima dalje. Maka i Igor se sastaju s postavljačko - istraživačkom ekipom na dnu 60 - metarske vertikale, Igor izlazi, a na mjestu mjeritelja ga zamjenjuje Marin. Crtanje tog najdaljeg i najdubljeg dijela špilje prilično se odužilo, karbid je bio pri kraju, hrana i voda također, radni elan i polet su lagano padali... Junaci sjede svaki na svojoj glondići i razmišljaju na glas: »...koje smo budale, pojijeli smo se kao da smo prvi put u špilji, nemamo hrane, nemamo vode, nemamo karbida, pijemo ostatke nekog ishlapljelog piva i fuj nam je, al' je tekuće, jedino tekuće...«. Na malaksalim nogama dolaze do kraja špilje, posljednjim gutljajem ishlapljelog piva slave zadnju točku na nacrtu. Ostaje jedna »perspektiva« koju odlučno ignoriraju i jednoglasno stavljaju veliki upitnik na nacrt. Kreću prema izlazu, Marin rasprema, ostatak ekipe je odnio transportne vreće pa se dodaju s ne baš kratkim užetom (uz ne baš lijepo riječi na njihov račun). Nakon »gljiviljenja« kroz jedan uski kanalić od 6 metara zaključujemo da je Boltek mudar čovjek - on je bio ovdje je-

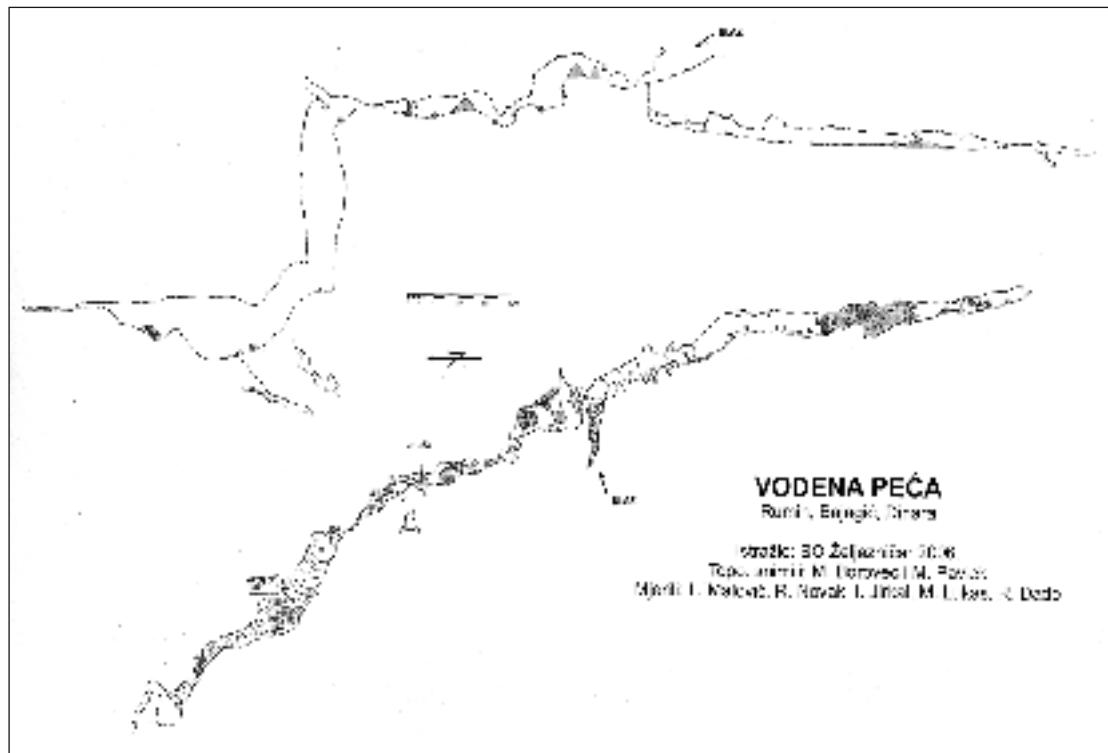
dnom davno i rekao da iza tog kanalića nema ništa. On će doživjeti stotu, a ne mi budale. Dehidrirani (u Vodenoj peći!) dolaze do sige s nakapnicom promjera tri centimetra, vade surlicu i u jednom gutljaju je prazne, čekaju da se napuni i tako više puta, smiju se sami sebi. . . Kanalom se širi miris piletine, stvarnost ili mašta? Pri izlasku iz kanala sigurni su da ekipa roštilja, opet padaju ružne riječi, ali ekipa se iskazala - dočekani su punjenim šampinjonima, piletinom s roštilja i najvećim zadovoljstvom - hladnom, osvježavajućom vodom. Druga crtačka ekipa imala je jednostavniji zadatak i završili su nekoliko sati prije. Rezultat: 177 metara desnog i 310 metara lijevog kanala, ukupna dužina 487 metara i dubina 132. 50 metra. Kažu neki mala špiljica?! Druženje se, naravno, nastavilo do ranih jutarnjih sati. . .

17. veljače 2006. vraćamo se »na mjesto zločina« nacrtati zaostalu perspektivu. Sva sreća da nas je bilo 11 pa smo uspjeli nacrtati još tih 15 metara i završiti priču o Vodenoj peći. Za vrijeme ovog posjeta rekognoscirali smo okolno područje u čijoj su blizini pronađene jedna

jama dubine oko 80 m s minskoeksplozivnim sredstvima i jedna špiljica. U kasnijem razgovoru s mještanima saznali smo za još neke objekte koji su davno prije istraživani. . .

Morfologija i klima špilje

Špilja se nalazi u vapnencima donjokredske starosti, na koje je djelovala intenzivna tektonika. Teren je stoga prošaran rasjedima, a špilja se najvjerojatnije pruža uzduž jednog od rasjeda. Nakon koso položenog pukotinastog ulaznog kanala koji se pruža prema istoku, dolazi se do blaže položene dvorane dimenzija 5×10 metara koja je većim djelom obasjana sunčevom svjetlošću. Iz dvorane se pružaju dva kanala - desni u smjeru jugoistoka i lijevi u smjeru sjeverozapada. Premda su dužinom približno jednakci, kanali se morfologijom i prohodnošću znatno razlikuju. Ljudi koji su prije ulazili u špilju po vodu gotovo sigurno su ulazili u desni, mnogo jednostavniji kanal. On se bez većih nagiba pruža gotovo pravocrtno svih svojih 177 metara dužine. Tlo je u većem djelu kanala prekriveno nataloženom zemljom, s ponekim kamenom ili

Zanimljiv strop zadnjeg dijela Lijevog kanala

foto: Vlado Božić

stalaktitom. Otprilike na stotom metru od ulaza u kanal nalazi se 10 metara dug sigast saljev sa stalagmatima. S obje strane saljeva formirane su sige i kaskade, koje se prema kraju kanala pružaju skoro 20 metara u dužinu; dužina im je približno 1 metar, a dubine su im najviše do pola metra. Kanal završava zemljanim nanosom u kojem se ne vidi nikakva perspektiva za daljnji prolaz. Prilikom dva posjeta, kada je špilja bila topografski snimana, u njoj je bila jako malo vode. U lijevom kanalu nije je bilo nimalo, a u desnom je bila smo u nekoliko kaskada oko si-gastog saljeva. U prvih 100 metara lijevog kanala izmjenjuju se ravni dijelovi i manji skokovi, od kojih se samo na prvom treba spustiti po užetu. Cijeli taj dio djeluje zbog zasiganosti prilično razvedeno i teže je prohodan. Na mjestima koja nisu zasigana tlo je prekriveno zemljom, a ispod nekadašnjih kolonija šišmiša nalaze se nakupine guana. Nakon provlačenja kroz jako uzak i nizak, 6 metara dug kanal, dolazi se na strmu i klizavu blatu kosinu iz koje se ulazi u najveću vertikalnu u špilji, 60 - metarski previs kojim se spušta u zadnju i najveću dvoru-

nu. Ta je prekrivena debelim naslagama blata iz kojih izviru poneki kameni blok, a na suprotnoj strani, nakon dva uspona, završava uskim i blatnim kanalom u kojem bi trebalo mnogo kopati da bi se možda prošlo dalje. Iz dvorane se ulazi u dva manja kanala.

Prilikom prvog posjeta mjerena je temperatura. Na kraju desnog kanala temperatura zraka bila je 9. 6° C, isto kao i temperatura vode u nakapnici. Na kraju lijevog kanala temperatura zraka bila je 12. 1° C, dok vode nije bilo. Nije bilo kolonije šišmiša, nego samo pojedinačni primjeri. Na starom guanu preostalom od nekadašnjih kolonija šišmiša opaženi su mnogi beskralješnjaci kojima guano predstavlja pogodno stanište u siromašnim špiljskim uvjetima. U većem dijelu špilje naišli smo na plastične čaše i metalne konzerve, te na ljepljive trake obješene po zidovima postavljene prije tko zna koliko vremena. Očito su to bile zamke za životinje koje su postavili neki prošli istraživači, ali ih nažalost nisu izvadili. Mi smo ovom prilikom izvadili sve koje smo našli. Ovo nažalost nije jedini niti rijedak slučaj po našim, pogotovo dalmatinskim

Prostrani Desni kanal u kojem je bio smješten bivak

foto: Vlado Božić

špiljama. U špilji su pronađeni kopneni puževi, kopneni jednakonožni rakovi, pauci, lažipauci, lažištavci, grinje, dvojenoge, skokuni, kornjaši i ravnokrilci (vrsta skakavaca koji dolaze u ulazne dijelove speleoloških objekata).

Literatura

Kratochvil, J., 1948: Etude sur les Araignées cavernicoles du genre *Stygohyphantes* gen. nov. Acta Soc. Zool. Čehoslovenicae **12**, 1 - 24.

Osnovna geološka karta SFRJ Sinj (M= 1:100000), Beograd, 1982.

Vodena Peća Cave

Vodena peća is located at the western ridge of Dinara, south-east of Peruča hydroelectric plant. Because of the relatively easy access and the fact that there is always water inside, the local people had always used it for a water source. Although many croatian and foreign speleologists have visited this cave over the last century, only Josef Kratochvil, a czech biologist, has written about it in 1948, as part of his research of spiders. It is widely known that several slovakian speleologists, together with the members of speleological club «Jamar» of Han explored the cave in 1990, and topographically mapped it, but croatian speleologists were not given the map.

Between 1995 and 2005, croatian biospeleologists visited the cave and explored the fauna, but they never made a map. Members of SO HPD «Željezničar» undertook this mission and topographically mapped the cave over two weekends, February 3rd and February 17th, 2006. It was established that the cave in total is 502m long, and 132,5 m deep. The right channel is easily accessible and there is always some water in it , while the left channel is somewhat harder to access because of one very narrow part, several vertical drops and a lot of mud. The cave periodically houses bat colonies, and in the left channel there are several heaps of their droppings. The biospeleologists established that there are many various cave animals present in Vodena Peća.